S Gretou si nic nezačínej

Susanne Abel

ROMÁN

S Gretou si nic nezačínej

Original title: Stay away from Gretchen
Eine unmögliche Liebe by Susanne Abel
© 2021 dtv Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG, Munich/Germany
Lic.: Agentur Dr. Ivana Beil, Schollstr. 1,
D-69469 Weinheim, www.dtv.de

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.

Translation © Blanka Pscheidtová, 2023
Cover © Giacomo Callo, 2023
© DOBROVSKÝ s. r. o., 2023

ISBN 978-80-277-3304-0 (pdf)

S Gretou si nic nezačínej

Susanne Abel

přeložila Blanka Pscheidtová

Pro mé rodiče Else a Wernera
v láskyplné vzpomínce a vděčnosti

„Historie, jakkoliv trpká, je skutečnost, která denně zasahuje do naší přítomnosti a budoucnosti."

Z projevu Willyho Brandta v Jeruzalémě 7. června 1973

1.

Červenec 2015

„Za dvě minuty jedeme naživo!“ zní zpravodajským studiem hlas vedoucího vysílání.

Kameramani si nasazují sluchátka.

„Kde je Tomova cola? A Sabine s kravatou?“

Zprávař Tom Monderath se usazuje za svým moderátorským pultem.

„Ještě jsme u ministra vnitra, možná se podaří živé spojení a odmoderuješ to spontánně. Dám ti to pak na ucho,“ říká režisérka přes studiový reproduktor.

Tom přikývne, usrkne brčkem ledovou colu a na zkoušku si mumlá zahajovací text: „Po celé zemi dnes padají teplotní rekordy. Bouřky ochromily značnou část Německa. Především pro starší a nemocné lidi představuje vedro nebezpečí…“

„Jednička trochu blíž, dvojka obvyklou trasou,“ hlásí režie kameramanům a ze studiového reproduktoru zazní: „Ještě jednou maskérka, prosím!“

„Ještě minuta!“

„… poté, co byly včera naměřeny nejvyšší teploty roku, došlo dnes v řadě nemocnic…“

Tomova asistentka Sabine mu nezvykle roztřesenýma rukama urovnává uzel kravaty na košili.

„Co se děje?“ zeptá se jí tiše a zakrývá rukou mikrofon.

„Já jsem… můj otec… můj otec je mrtvý, a já…“ Sabine zbytek věty spolkne a odvrátí se. Sklenice coly se převrhne a Tomovu bílou košili ozdobí hnědé cákance.

„Do prdele!“

Asistentka mu pomáhá ze sportovního saka. Vedoucí vysílání běží s náhradní košilí kolem kameramanů.

„Ještě třicet!“

„Sorry,“ koktá Sabine.

„Nedělej si z toho hlavu. Můžu pro tebe něco udělat?“ ptá se Tom, vklouzne do čisté košile a zastrkuje si ji do kalhot.

„Ještě patnáct, všichni ven z obrazu!“

Ozve se znělka.

Sabine vrtí hlavou a rovná Tomovi kravatu.

„Poslední upoutávka… Pozor, za deset…“

„Děkuju,“ říká Tom, pohladí ji po rameni a posadí se.

„A pět, čtyři, tři, dva…“

„Dobrý večer, vážené dámy a vážení pánové. Následují nejdůležitější zprávy z 5. července 2015.“

„Dobrý večer, můj vážený drahoušku,“ odpovídá čtyřiaosmdesátiletá Greta o devět kilometrů dál po proudu Rýna ze svého televizního křesla a připíjí mu šálkem mátového čaje. „Ta dnešní kravata není špatná. Ale nevím, proč musíš mít tak krátké vlasy. Opravdu si myslíš, že ti to sluší?“ Ze svého servírovacího stolku Dinett, který je stejně starý jako její příliš velký byt, si podá talířek s chlebíčky a zakousne se do toho s játrovou paštikou.

„Manévry NATO na Ukrajině. Západ už nemůže dál trpět Putinovu demonstraci moci…“

„Putin, ten donchuán,“ řekne a dloubá si ze zubů kousek okurky. Zaslechne, že americká prezidentská kandidátka Clintonová varuje před rostoucí vojenskou mocí Číňanů, a jen bezděčně

zaznamená, že řecký ministerský předseda Tsipras chce vyjednávat o dluzích, protože jako každý večer čeká na jediné, totiž na speciální závěrečnou průpovídku, s níž se moderátor pravidelně loučí.

„Jenom ten, kdo zná minulost, může porozumět přítomnosti a tvořit budoucnost, řekl údajně politik, filozof a spisovatel August Bebel. Přeji vám klidnou noc."

„To ti přeju taky, drahoušku." Greta vypne televizor a odtlačí do kuchyně servírovací stolek se špinavým nádobím. Na začátku šedesátých let se nastěhovala sem, do nájemního domu se šesti partajemi, který vystavěl její manžel Konrad přímo u Rýna v kolínské čtvrti Porz. Tady vyrostl její syn Thomas a ona tu žije od překvapivé smrti svého muže před téměř osmnácti lety sama na sto šedesáti metrech čtverečních.

Greta ukládá nádobí do myčky a myslí na Toma, jak všichni jejímu chlapci říkají. Nevzpomíná si, kdy ho naposled viděla osobně. Přitom bydlí jen několik kilometrů od ní, v centru Kolína nad Rýnem. Ano, je pracovně vytížený, ale to ještě není důvod, aby tu a tam nezvedl telefon a neozval se.

„Tady je máma," mluví Greta Monderathová se zdůrazněnou veselostí do zeleného telefonního sluchátka. „Žiješ ještě? Hlásím se ti, protože ty už vůbec nevoláš, nevěrníku. Haló?" Vypráví mu o svém dnu, kdy kvůli tomu hroznému vedru ani nevyšla ze dveří. Uprostřed věty ji přeruší ženský hlas: „Mnohokrát děkujeme za váš telefonát."

Oknem obýváku vidí, jak se nad Rýnem stahují temná mračna. Ozývá se vzdálené dunění hromu.

„To se mu nepodobá, aby o sobě celé týdny nedal vědět."

Oblohu nad kempem na protějším břehu Rýna křižují blesky. V Gretině hlavě se odvíjejí obrazy malého Toma, který se před bouřkou vždycky schovával pod postel.

Zaduní hrom. Greta v růžových domácích šatech a pantoflích klopýtá z bytu, v podzemní garáži nastoupí do svého třetího BMW z roku 1996, zařadí zpátečku, otočí auto, a jakmile je na

ulici, prudce vyrazí. Černé dešťové mraky zatemnily letní oblohu. Zabočí do Kölner Straße a dupne na plyn. Touhle trasou jela už tisíckrát, ví, že za dvacet minut bude v centru. Ale tak daleko se nedostane, protože po jednom a půl kilometru, před dálničním mostem, je uzávěra.

Kolem ní prosviští dvě sanitky. Následuje hasičské auto. Modré světlo prořízne tmu. Déšť se valí z nebe, buší do střechy a do předního skla.

„Co mám teď dělat? Tady se neotočím."

Stěrače bojují s přívaly vody. Ostatní řidiči ji pomalu předjíždějí v protilehlém jízdním pruhu a zahýbají doleva. Stroboskopický efekt přerušovaného světla ji znervózňuje. Má jedinou myšlenku – pryč odtud! Greta se vzchopí, vyjede z řady a vyjede za ostatními auty. Orientuje se podle zadních světel auta před sebou, zabočí za ním doleva, pak doprava a skončí na dálnici.

„Co mám teď dělat? Co jen mám dělat?" Zatíná prsty do volantu a zírá na informační tabuli dálniční křižovatky.

„Gremberg, Gremberg."

Ví, že tudy musí vyjet, aby se vrátila zpátky do města. Nějaké SUV jede těsně za ní, svítí na ni a troubí. Ona zapne dálková světla, šlápne na pedál plynu, neodvažuje se pustit volant a použít řadicí páku – a projede kolem křižovatky na Gremberg. Šedesátkou na dvojku.

V kuželu reflektoru se vynoří modrá informační tabule: *Dálniční křižovatka Heumar 1000 metrů.*

„Heumar. Tam musím dolů! Ano!"

Holandský tirák s květinami se objeví vlevo vedle ní, nepředjíždí, s houkáním zůstává na její úrovni. Greta s vytřeštěnýma očima strnule zírá před sebe. Jenom nevybočit ze stopy a nesrazit se s tím nákladákem, myslí si a promešká sjezd zpátky do Kolína.

Bílé pruhy ohraničení jízdního pruhu jí letí vstříc a houkání ostatních účastníků dopravy zmlkne. Neslyší kvílení stěračů na suchém okně, je na A3 a jede nocí konstantní rychlostí šedesát

kilometrů v hodině dál k jihovýchodu. Dávno už zapomněla na to, že se měla otočit.

O čtyři hodiny později, v jednom stoupání mezi Aschaffenburgem a Würzburgem, sebou její vůz několikrát škubne a s prázdnou nádrží zůstane stát. Greta slyší, jak déšť znovu buší do skla. Do toho zvuku se po chvíli vmísí stále hlasitější policejní siréna. Ve zpětném zrcátku vidí blikající modré světlo. Dveře u řidiče se otevřou.

„Co se stalo?" Mladý dopravní policista jí svítí baterkou do tváře.

Zírá na něj a chvěje se. Policista přes ni sáhne po volantu, zavolá kolegu a společně pak odsunou staré BMW do odstavného pruhu.

„Odvezte mě domů, prosím!"

„Kde máte domov?"

Greta přemýšlí. „V Preußisch Eylau."

„Kdepak to je?"

„Východní Prusko."

Mladý policista ji vyzve, aby se posadila na zadní sedadlo policejního vozu, a požádá ji o doklady. Nic u sebe nemá.

„Jak se jmenujete?"

„Schönaichová. Greta Schönaichová. Narozena 7. 3. 1931."

„Mohli bychom zavolat někomu z vaší rodiny?"

„Moji prarodiče na mě čekají."

Policisté si vymění pohledy.

„Máte ještě někoho? Syna nebo dceru?"

„Ano, mám dceru."

„A kde bydlí?"

Greta se dívá skrz něj. „Můj syn je v televizi."

„Je to jasné," říká policista. Potom ji s kolegou uprostřed noci vezou přímo na aschaffenburskou kliniku.

„Existuje naléhavé podezření na demenci. Měl byste svou matku nechat vyšetřit," říká primář doktor Wirth Tomu Monderathovi, jehož policie v časných ranních hodinách informovala, že zmatená Greta byla nalezena dvě stě padesát kilometrů od Kolína nad Rýnem.

„To nemůže být pravda." Tom si protírá unavené oči. Všechno se v něm vzpírá přijmout to, co slyší. „Před týdnem jsem s ní byl na obědě. Byla naprosto normální, jako vždycky. Přece bych si něčeho všiml."

„Samozřejmě to může mít i jiné příčiny," říká doktor Wirth a objasňuje, že podobný stav může zapříčinit i deprese, porucha odtoku mozkomíšního moku, nedostatečná funkce štítné žlázy nebo vedlejší účinky medikamentů.

„A může to samozřejmě souviset i s tím vedrem. To dává zabrat řadě starých lidí. V každém případě byste to měl probrat s lékařem své matky."

O patro výš to páchne dezinfekcí a močí. Greta otevře oči a pokradmu se rozhlédne. Vedle stojí postel a na ní leží stará dáma."

„Promiňte, můžete mi prosím říct, kde to jsem?" zeptá se.

Vyhublá stařena vedle ní brebtá něco nesrozumitelného a zírá do prázdna. Greta vidí toaletní židli, držák nad postelí, noční košili s příliš krátkými rukávy a vyvodí z toho, že musí být v nemocnici. Pokouší se vylézt z postele, ale vpravo i vlevo je mříž, která tomu brání.

„Haló!" zavolá. Když nikdo nereaguje, přeleze zábranu, vzadu si přidrží noční košili a vykročí po dlouhé nemocniční chodbě. U pokoje sester zabuší pěstmi na sklo.

„Co se děje? Proč jsem tady? A kde mám šaty?"

„Musíte se vrátit do pokoje!" volá mladá sestra franckým dialektem, běží za ní chodbou a popadne ji za paži.

„Nic nemusím!“ brání se Greta. Nesnáší, když s ní někdo manipuluje. „Trvám na tom, abyste mi vrátili všechny moje věci a okmžitě mi zavolali taxi.“

Přichází k nim další ošetřovatelka, cedulka na jejím stejnokroji ji identifikuje jako staniční sestru. Zavěsí se do Grety, aby ji doprovodila do pokoje.

Greta je možná stará, ale fyzicky při síle, a brání se rukama nohama. „To je omezování osobní svobody! To bude mít dohru.“

„Ano, jistě,“ přikyvuje staniční sestra profesionálně, vsune Gretě pod zadek invalidní vozík a společně s mladou ošetřovatelkou do něj starou dámu zkušenými hmaty posadí.

„Jen počkejte, až tu bude můj syn. Pracuje v televizi!“

„Jistě. Můj otec je šéf Vatikánu.“

V té chvíli vejde po boku lékaře do chodby její šlachovitý, dvoumetrový syn, slavný moderátor Tom Monderath. Když ho sestry spatří, okamžitě starou ženu pustí.

„Tome!“ vykřikne Greta, vyskočí z vozíku, spěchá k němu s vlající noční košilí a vrhne se mu do náruče. „Bohudíky, že jsi konečně tady!“

Zdravotní sestry si vymění vzrušený pohled, zjevně moderátora zpráv znají.

„Mami, co to děláš? Co se to s tebou děje?“ šeptá jí Tom a drží jí cípy noční košile pohromadě. „Nemáte nějaký župan, doktore Wirthe?“

„Jistě,“ odpoví, předá žádost vrchní sestře a po krátkém představení vede matku a syna do lékařského pokoje. „Jak se dnes ráno cítíte?“

„No, jak bych se asi měla cítit, mladíku?“ odpoví Greta drze.

„Víte, jak jste se sem dostala?“

„A vy to víte?“

„Můžete mi říct, co je dneska za den?“

„Tohle taky nevíte?“ opáčí Greta nevěřícně.

Neuvěřitelné, pomyslí si Tom a poslouchá, jak jeho letitá matka ztrapňuje primáře. Ta že je dementní? Ani náhodou!

Jeho smartphone zavibruje. Pokouší se ho zastihnout kolínská redakce.

„Kde bych si mohl v klidu zavolat?"

„Pojďte," říká staniční sestra a vede ho na balkon. Tomův pohled utkví na přeplněném popelníku. „Můžete si tady i zakouřit. Sice se to nesmí, ale sám vidíte."

Krátce zaváhá. „Díky, ale nechal jsem toho."

Když zůstane sám, klesne na omšelou skládací židli a volá své asistentce. „Sabine, nestihnu to na redakční poradu."

„Tady je Jenny," ozve se místo ní chraplavý hlas. „Chtěla jsem…"

„Dej mi Sabine."

„Sabine tu není. Jsem její zástup, má dovolenou."

Tom ukončí hovor a najde číslo šéfa zpravodajství. „Sabine má dovolenou, Clemensi?" ptá se a přitom zkoumá, jestli v popelníku nenajde nedopalek, který by se dal znovu zapálit.

„Mimořádná dovolená kvůli úmrtí v rodině. Vím, že máš s Jenny problém, ale je dobrá a jediná, kdo mohl okamžitě zaskočit," říká Clemens.

„*Fuck!*" Tom si utírá pot z čela. „Nestihnu to na poradu." Podívá se na hodinky. Je po dvanácté. Když se odtud brzy dostane a dálnice nebude plná, mohl by být v sedmnáct hodin zpátky. Dost času na přípravu večerního vysílání.

„Stalo se něco?" zeptá se ředitel zpravodajství.

„Ne. Jenom musím něco zařídit."

Zpráva, že je na klinice novinář známý z televize a bulvárních časopisů, se tu zřejmě rozlétla jako blesk. Na chodbách se shromažďuje nezvyklé množství sester, které se ho pokoušejí zahlédnout. Tom se usmívá, stahuje si černou baseballovou čepici hlouběji do čela a hledá cestu do ordinace. Tam na vyšetřovacím lehátku sedí Greta a má na sobě o tři čísla větší teplákovou soupravu.

„Oni si myslí, že mi přeskočilo."

„Kde je doktor?" zajímá Toma.

„Už mi vymluvili díru do hlavy tou spoustou otázek. Tohle ale fakt vědět nemůžu."

„Zatraceně! Musím zpátky do Kolína."

„Můžeš si na chvíli sednout? Ty bys člověka opravdu zbláznil. A sundej si konečně tu čepici, vždyť máš tak pěkné blond vlasy."

Tom rozrazí dveře, aby našel doktora Wirtha nebo jiného lékaře, a skoro zakopne o vysokou blondýnu v bílém plášti, která drží kliku na druhé straně.

„Sorry," omluví se.

Asistující lékařka se představí a usadí se za psacím stolem.

„Poslyšte, paní doktorko, já nemám čas."

„Než vaši matku propustíme, musíme si zapsat její osobní údaje. Jakou má zdravotní pojišťovnu?"

„Tom se na Gretu tázavě zadívá."

„Techniker. Potřebujete i moje číslo pojištění?"

„Ty ho víš?"

„Jistě!" Greta vysype sedmimístné číslo svého pojištění.

Lékařka se na Toma zazubí.

Pěkné oči, pomyslí si, putuje pohledem po jejím dlouhém krku a na jmenovce čte *MUDr. Nadine Neyová*. Na okamžik zapomene na časovou tíseň a nepříjemný důvod své přítomnosti na tomhle místě.

„Ještě potřebuju jméno a adresu ošetřujícího lékaře," zeptá se lékařka nad Gretinou hlavou.

Tom registruje, že na štíhlých rukou nemá snubní prsten.

„On to neví! Pište si: MUDr. Heinrich Fischer, Hauptstraβe 397, 51143 Kolín nad Rýnem-Porz. Potřebujete i číslo telefonu?"

„Ne, děkuji." Doktorka se usmívá.

„A potřebujete moje telefonní číslo, Nadine?" zeptá se Tom a podívá se doktorce Neyové do hnědých očí. „Tedy jen pro všechny případy."

„Ano, to by určitě nebylo od věci." Lékařka si shrne uvolněný pramen vlasů za ucho a strčí jeho vizitku do kapsy pláště ke stetoskopu.

◆

Za cedulí oznamující konec Aschaffeburgu dupne Tom na plyn, najede na dálnici a řítí se dvěstědvacetikilometrovou rychlostí na Kolín.

„Proč jedeš pořád vlevo?“ zeptá se matka na sedadle spolujezdce a křečovitě pravicí svírá držadlo nad oknem, kterému se ne nadarmo říká držadlo strachu. Levou rukou k sobě tiskne igelitku se svými šaty, kterou jim těsně před překotným odjezdem přinesla jedna ze sester. Greta každou chvíli automaticky brzdí, přestože nemá pod nohou nic jiného než černý gumový kobereček.

„Protože chci přijet ještě dneska. Kupodivu mám takový malý vedlejšák,“ pronese Tom s kamennou tváří a zesílí rádio.

„Ve Francích bylo se včera naměřenými 40,3 stupně stejné horko jako v Riu. Tím padl německý teplotní rekord. Věříme-li starým selským pranostikám, prozatím tohle počasí vydrží.“

Asfalt se leskne.

Z reproduktorů zakňourá v tomhle létě minimálně potisící Namika se svým songem „Hallo Lieblingsmensch“.

„Boožíínku,“ zaúpí Tom nejširším zdejším dialektem a vypne rádio. Nenávidí ten plačtivý hlas a ještě víc nenávidí to, že se nedokáže ovládnout. DEMENCE. Tohle slovo se v jeho mozku nesmí uhnízdit. Soustředí se na svůj dech, snaží se uklidnit a nejistě se podívá na matku.

„Mami, teď mi všechno pověz, abych to pochopil.“

Greta se na něj podívá. „Cože?“

„Jak se stalo, žes uprostřed noci projela půlku Německa?“

„Nedělej z toho takovou aféru. Já jsem tě dřív taky ze všeho dostala. A ptala jsem se někdy na něco? Jsi naštvaný, nebo co?“

„Ne, nejsem naštvaný.“ Tom ví, že lže. Je příšerně naštvaný. Puká vzteky.

„Proboha, chlapče, možná bys měl prostě míň pracovat. Tolik stresu nemůže být v pořádku.“

Tom neví, jestli se má smát, nebo brečet. Spal necelé tři hodiny, vzbudila ho policie, uprostřed noci spěchal do Aschaffenburgu,

tam ho konfrontovali s podezřením na diagnózu demence, a jeho matka tu teď sedí a s největším klidem mu vykládá o škodlivosti stresu.

„Mohla jsem klidně jet zpátky svým autem," říká Greta. „Kde vůbec je?"

„Odtahovka ho přiveze. Ale nemyslíš, že by bylo lepší, kdybys už nechala řízení?"

„Nesmysl!"

„Mami, je ti skoro pětaosmdesát."

„Ještě dlouho ne!"

„Na dálnici už jsi to nezvládla."

„Takže teď nestojím za nic, protože jsem taky jednou udělala chybu? Počkej, až budeš v mém věku."

DEMENCE. To nestvůrné slovo mu straší v hlavě. Chce se ho zbavit, toho slova, a především pomyšlení, že by mohlo zaznít v souvislosti s jeho matkou. Tak to nesmí být. Tak to nemůže být. Primář se ptal na deprese a Tom mu neodpověděl, protože tenhle pojem je tabu. Celé jeho dětství a mládí bylo ovlivněné tím, že máma trávila dlouhé dny v zatemněné ložnici a pravidelně mizela do takzvaných sanatorií. Vždycky s ní o tom mluvil jenom nepřímo.

„Bereš vůbec ještě ty léky proti…?" zkusí to po chvíli ticha jakoby mimochodem.

„Myslíš ty pilulky *polib mi prdel*?"

Zašklebí se. „Přesně ty!"

„Už dlouho ne. Potřebuješ nějaké?"

„Jestli hodláš takhle pokračovat, tak ano!" pronese, úkosem se na ni zadívá a uleví se mu, když zazvoní telefon.

„Ano?"

„Mám ti poslat témata?" ptá se Jenny přes handsfree.

„Sedím v autě, tak říkej."

„Na prvním místě je problém veder. Následuje Řecko a dluhová krize."

„Jako včera," komentuje Tom.

„Ano, ale ministr financí Varoufakis odstoupil. Je naplánovaný rozhovor se Schäublem. Nemá moc času, my…“

„Varoufakis odstoupil? Proč to neřekneš hned?“

„Jak mám vědět, že to ještě nevíš? Je to venku víc než hodinu. Ty nemáš internet?“

„NE, JENNY! JÁ JEDU. NEMÁM INTERNET!“ K čemu má pro všechno na světě asistentku? Se Sabine by se tohle nestalo. Už roky mu asistuje, přesně ví, co potřebuje.

„Schäubleho kancelář říká, že musíme nahrávat před sedmnáctou hodinou. Večer má schůzky.“

„To je těsný, zatraceně. Mám tam snad zavolat sám a vyjednat pozdější termín? Řekl jsem Clemensovi, že…“

„Okay! Postarám se o to.“ Ukončila hovor.

„Jenny?“ Tom nesnáší, když ho někdo přeruší. A ještě víc nesnáší, když mu někdo zavěsí.

„Och, och!“ pronese Greta, která už chvíli pozoruje svého syna ze strany.

„Co?“

„Ale oholíš se, než půjdeš do televize?“

„Jestli je tohle tvoje největší starost.“

„Není.“

„Tak co?“

„Jenny. To je tvoje přítelkyně?“

„Maaaaaaaaami!“

„Já jen myslela…“

Na tenhle rozhovor nemá Tom momentálně náladu. Celé roky se matka zabývá otázkou, proč se ještě pořád neoženil. Celé roky si myslí, že každá žena v jeho blízkosti by mohla být její potenciální snachou, a celé roky mu vykládá, že by se ráda stala babičkou.

Zavolá Sabine na soukromé číslo. „Upřímnou soustrast,“ říká. „Přeju ti hodně sil do všeho, co tě teď čeká,“ dodá a vlastně se chce jenom dozvědět, kdy se vrátí.

„Děkuju,“ vzlykne přes handsfree.

„Zemřel tvůj otec náhle? Nebo jsi byla připravená a mohla ses…?“

„On se… on…,“ zajíká se jeho asistentka. „On spáchal sebevraždu, Tome.“

„Cože?“ Jako by ho někdo kopl do žaludku. Nevidí, že za ním výstražně bliká porsche, které ho chce vytlačit z levého pruhu. „Víš… proč?“

„Měl jít do domova důchodců, měl Parkinsona. A od té doby, co je máma mrtvá…“ Sabine vypoví hlas.

„Sabine, člověče, to je mi hrozně líto,“ říká Tom a má pocit, že to pravděpodobně vůbec neslyšela, protože vjel do místa bez signálu.

Změní jízdní pruh a pokračuje v jízdě mlčky a pomaleji. V hlavě má prázdno. U výjezdu na Montabaur sebou trhne, protože si nevzpomíná, kdy přejel Elzer Berg. Taky si nevzpomíná, kdy matka vedle něj naposledy něco řekla. Pokradmu se na ni podívá.

Greta vypadá ztraceně. Tak drobná a zranitelná v té nevkusné, o tři čísla větší teplákové soupravě z Aschaffenburgu.

„Všechno v pořádku, mami?“

„Je mi zima.“

„Promiň. Klimatizace. Je mi to líto. Vypnu ji a hned ti bude teplo.“

Zazvoní telefon.

„Zajistili jsme Schäubleho na 18.30. Vyhovuje ti to?“

„Ano,“ řekne Tom a opustí dálnici A4 výjezdem na Köln-Poll.

„Musím hned do studia, mami. Nemůžu s tebou jít nahoru. Nevadí?“ Tom zastavil před jejím domem a napjatě ji pozoruje.

„Samozřejmě. Nepotřebuju tě,“ říká Greta a ze všech sil se snaží předstírat dobrou náladu a hrát to, čím bývala dřív. Ví, že nesmí udělat chybu. „Kde mám klíče?“ zeptá se.

„Dám ti svoje. Slib mi, že zajdeš za svým doktorem.“

„Ano, ano!“ Mává mu na cestu a mumlá: „Kopřivu mráz nespálí.“

Greta vklouzne do domu, uleví se jí, že nepotkala žádného z nájemníků, a zamkne za sebou dveře bytu. Když z ní spadne napětí, celá se sesype a konečně pustí nemocniční tašku s šaty.

Ví, že s ní něco není v pořádku. A má strach. „Nehroutit se!“ zavelí si a cílevědomě kráčí do koupelny, kde se vyhne pohledu do zrcadla. Musí udržet myšlenky, které jinak zmizí.

AUTO, píše verzálkami na samolepicí poznámkový bloček, který i s propisovačkou leží na okenním parapetu, a přilepí papírek na kachlíkovou stěnu plnou pestrých lístků.

PŘEČÍST SI KNIHU O TRÉNOVÁNÍ PAMĚTI!

JÍST JABLKA! KAŽDÝ DEN JEDNO!!!

TABLETU NA PROKRVENÍ MOZKU!

„Jasně, prášky na hlavu,“ řekne si, vyndá z krabičky tabletku a bez vody ji spolkne. Pak vytáhne z balení nový blistr, vymáčkne dalších pět tablet a spolyká i je.

Při vjezdu do podzemní garáže televizní stanice se Tomovi podaří potlačit to nevhodné slovo. Jeho mysl ovládají otázky, jestli je ještě možné odvrátit vystoupení Řecka z eurozóny a jestli by to pro Evropu byla katastrofa. Obejde výtah a běží po schodech, aby byl ve studiu dřív.

Všechno stojí. Reflektory ozařují jeho moderátorský pult. Na monitoru vidí netrpělivého ministra financí, který na něj čeká v Berlíně. Tom odhodí do kouta propocené tričko, Clemens mu vtiskne do ruky svazek materiálů a seznam otázek, Jenny mu pomáhá do bílé košile a saka, maskérka mu holí tvář.

„Podrž Schäubleho ještě dvě minuty, Cleme,“ říká Tom svému šéfovi a prochází si otázky.

„Jakou kravatu?“ ptá se ho Jenny Walterová a drží před ním tři, aby si vybral.

„S červenými puntíky," rozhodne Tom a nepoctí čtyřicetiletou náhradní asistentku jediným pohledem.

Když se Jenny skepticky zeptá: „Tuhle?", podívá se na ni a vidí, že vždy černě oblečená Kolíňanka hledí na kravatu s oranžovými puntíky se svraštělým čelem.

Tom nereaguje a píše si poznámky na moderátorské karty. O něco později koutkem oka zahlédne, že před něj vedoucí vysílání Lars staví stoličku.

„Díky, Jensi," říká Jenny, která se svými pouhými sto šedesáti centimetry na Toma nedosáhne.

„Lars," opraví ji kolega.

Jenny už ho nevnímá, vyleze na stoličku, přetahuje Tomovi uvázanou kravatu přes hlavu a upravuje mu límec.

„Hotovo," říká. „Co s brýlemi?"

„Proč? Co má být s brýlemi?"

„Vždycky je přece…"

„Zapomněl jsem doma kontaktní čočky," přeruší ji ostře, nasadí profesionální úsměv a kráčí k moderátorskému pultu. „Zdravím vás, pane Schäuble."

S rutinním klidem se Tom v průběhu interview snaží dozvědět, jestli teď budou jednání s řeckou vládou jednodušší, nebo se ministr obává vystoupení Řecka z eurozóny.

Schäuble se diplomaticky vyhne přímé odpovědi. „Nevidím pro Evropu žádnou katastrofu."

Po rozhovoru se Tom soustředí na přípravu večerního pořadu.

„Chceš něco pít nebo jíst?" ptá se ho náhradní asistentka.

„Ano," odpoví, aniž zvedne hlavu.

„A co?"

„Ještě otázku a vyletím z kůže!"

Je vděčný, že mu vedoucí vysílání bez vyzvání postaví na pult láhev vody. „Ještě pět minut."

Kameramani zaujímají pozice. Maskérka osušuje Tomovi horní ret a proběhne kolem studiových kamer. Ozve se znělka.

„Celé Německo trpí tropickými vedry," začíná Tom moderovat vysílání 6. července 2015.

„No, to nám říkáš novinku," odpovídá Greta ve svém obýváku a strčí si do úst šunkový chlebíček s majonézou.

„Odkdy nosíš brýle?" zeptá se a olízne si horní ret. „Taky nemládneš, drahoušku."

„Vedro uplynulých dní bylo pro řadu lidí téměř nesnesitelné. V horkých dnech umírá téměř dvakrát tolik starších lidí než během chladných," zní z televize. „Důvodem je to, že jejich tělesné varovné signály o přehřátí přicházejí se zpožděním."

Greta si cpe do pusy polovinu vejce natvrdo. „Ale pořád ještě vypadáš velmi dobře. Ne tak ošuntěle jako ten na dvojce."

„Dáš si ještě pivo?" zeptá se Jenny po skončení vysílání a pokouší se cestou ze studia udržet s Tomem krok.

„Jasně že chci pivo. VŽDYCKY chci pivo. Po KAŽDÉM vysílání si dávám pivo."

Je mu jedno, že se Jenny zastaví a vrtí hlavou. Nechá se výtahem odvézt nahoru. Ve své prostorné kanceláři s výhledem na Rýn přelétne další zprávy dne. V Dreieichu bylo zraněno šestnáct lidí, protože nějaký řidič vyjel na kruhovém objezdu do protisměru a střetl se s autobusem. Řidičem byl osmašedesátiletý muž. A je tu znovu to ohavné slovo: DEMENCE.

Otevřou se dveře a Jenny mu beze slova s bouchnutím postaví na stůl láhev kölschského. „Potřebuješ ještě něco?"

„Ne!" Ve světle monitoru působí Tomův obličej tvrdě. Spolkne poznámku, že by příště mohla zaklepat.

„Smím něco poznamenat?"

Vymaže pojmy hledání: *demence, projevy*. „Co?"

„To se čtením myšlenek nefunguje. Musíš mi říct, když něco potřebuješ."

Tom nezvedne oči, přelétne titulky *New York Times* a musí se ovládnout, aby nevypukla zásadní diskuse o rozsahu úkolů asistentky. Posiluje ho jistota, že Sabine bude za pár dní zpátky. Koutkem oka vidí, že se Jenny nepohnula z místa. Pomalu zvedne hlavu a podívá se na ni.

„Ještě něco?"

„Ano," pronese důrazně. „Ta kravata vypadá příšerně." Otočí se na podpatku a zabouchne za sebou dveře.

„*Fuck!*" Tom si stáhne vázanku z krku a hodí ji do koše na papír, odrazí se od stolu a otočí židli tak, aby se mohl podívat z okna. Nevidí dóm na druhém břehu Rýna ani večerní červánky na obzoru za ním, přiloží k ústům láhev kölschského piva a na jeden zátah ji vyprázdní. „Posranej den!"

O půl hodiny později si Tom posbírá své věci a jede domů do penthousu v Gerling-Quartieru. Je k smrti unavený a má radost, že je konečně sám. Miluje purismus bytu, do kterého se nastěhoval teprve před dvěma týdny. Skopne z nohou boty. V počítači si otevře Aviciiho playlist, pustí hudbu naplno, zavře oči. Tóny mu explodují v uších. Protančí obývákem, strhává si šaty z těla a staví se pod horkou sprchu. DEMENCE. Fuck! To slovo je tu zase.

Ještě nahý vytáhne špunt z láhve a doufá, že je chianti dokáže odplavit. Převrátí do sebe první sklenku. Po druhé v něm zavibrují basy. Z terasy vidí, jak za dómem vychází žlutočervený měsíc. Lehne si s láhví vína do hamaky a zavře oči.

Mezi dvěma hudebními čísly zařve sousedka odnaproti: „Ticho!"

Tom upraví hlasitost a ukolébává se do spánku.

Pronikavý hlas ho vrátí do reality. „Jsme tady snad v blázinci? Nejdřív ten randál a teď šukačka! Zavřete si okna!"

Opravdu. Nějaká žena sténá. Hluboké, protáhlé „áááách" je stále hlasitější. Tom si v polospánku představuje, jak aschaffenburské lékařce – jak se jen jmenovala? – rozepíná plášť. Dlouhé

„áááá“ se změní v rytmické „jo, jo, jo“. Tom myslí na to, jak minulý týden s jeho interiérovou architektkou Melanií zasvětili sprchu. Vyklouzne z hamaky, hledá v bytě smartphone a píše Mele zprávu na WhatsApp:

Neměla bys ještě čas? 😍

Sorry, musím ráno v pět vyrazit do Berlína. Už skoro spím. ☹

Tom přemýšlí, jestli by Melu přesvědčil k sexu po telefonu. Vlastně ji skoro nezná. Telefon zavibruje. Neznámý volající. Možná má stejný nápad, pomyslí si.

„Anóó!“

„Tady je Jenny.“

Tomova erekce je pryč.

„Spím,“ řekne a hodí mobil do kouta.

Příští den velmi brzy ráno běží přes ulici Kaiser-Wilhelm-Ring směrem k parku Stadtgarten. Sto čtyřicet tepů za minutu určuje jeho běžecký rytmus. V umělé vodní nádrži v Mediaparku se zrcadlí ranní slunce. „Levels“ od Aviciiho ho jako obvykle vybičují k mimořádnému výkonu.

Tom máchá pažemi ve vzduchu. Tohle bude jeho den! Sprintuje kolem červených schránek s *Kölner Expressem* a *Bildem,* zrychluje tempo, aby stihl zelenou na semaforu v Inneren Kanalstraße. Náhle se prudce zarazí. Otočí se, pomalu kráčí ke schránkám s novinami a dívá se na svou podobiznu na titulní straně *Bildu*. A nad ní:

MATKA HVĚZDNÉHO MODERÁTORA
BLOUDILA NA DÁLNICI

Nějaká žena venčící psa hodí do schránky drobné, otevře klapku, vezme si noviny a z boku se zadívá na Toma. On si stáhne kšiltovku hlouběji do čela, rozběhne se zpátky do centra a náhle má pocit, že ho poznává každý řidič. Každým dalším krokem se jeho rozhořčení mění ve vztek. Kdo to propálil tisku? Policie? Nemocnice?

Tom volá poslední číslo ze seznamu hovorů.

„Walterová," hlásí se Jenny po prvním zazvonění.

„Jak se může stát, že se o tom nedozvím včas?"

„Jak se to může stát? Sorry, ale když jsem ti to chtěla v noci říct, típls mi to."

„Musíme –"

Jenny ho přeruší. „Už jsem se spojila s Blücherem, tím právníkem pro média. Postará se o to."

„Okay," řekne Tom a ukončí hovor, protože má další telefonát. Je to matka.

„Mami, teď nemůžu."

Greta se nenechá odbýt.

„Potřebuju svoje auto! Musím nakoupit!"

Bože, ty to vidíš, pomyslí si Tom a po bleskovém rozhlédnutí přebíhá přes ulici na červenou.

„Tome?"

„Zařídím to. Zůstaň doma, pak se u tebe zastavím."

Šatna plná kalhot, obleků, košil a triček je nejzvukotěsnější prostor v bytě. Tady si může být jistý, že žádný soused neuslyší, jak zařve: „Zatraceně! Do prdele!"

Znovu zavolá Jenny, požádá ji, aby zavolala do aschaffenburské opravny. Ať auto jeho matky okamžitě prodají.

„Provedu," říká. „Asi se musíš postarat o to, aby tvoje matka dneska zůstala doma. Mohl by si ji vyčíhat nějaký fotograf. Viděla jsem, že je v telefonním seznamu s plnou adresou."

„*Fuck!*"

O pět minut později sedí Tom ve voze a řítí se po Deutzer Brücke přes Rýn.

„Byl jsi náhodou někde poblíž, nebo čemu vděčím za tuhle čest?" uvítá ho matka nedůvěřivě, když mu konečně otevře.

„Myslel jsem, že bychom se mohli společně nasnídat." Tom postaví na zem čtyři plné nákupní tašky a balík minerálek. Ví,

že musí vyzařovat klid. „Nakoupil jsem ti, abys nemusela v tom šíleným vedru ven."

Greta prohledává tašky.

„Jsou tam i křížovkářské sešity," upozorňuje ji. Pak se vplíží za dveře do předsíně a vytáhne ze zdi telefonní zástrčku. „Mám pro tebe dokonce nový telefon, mami. Mobil."

Greta si založí ruce na prsou a zavrtí hlavou. „Ten si klidně vezmi zpátky. Nic takovýho nepotřebuju."

„Ale potřebuješ, mami. V Porzu jsou všechny telefonní linky přerušené, a než to dají do pořádku, zastihneš mě jenom s tímhle."

Vysvětluje jí, jak snadné je používání přístroje s ohromnými tlačítky a jak vyvolá číslo jeho mobilu. Greta to zkouší vrásčitými prsty a žasne, když Tomův mobil pokaždé zazvoní.

„A až ti zavolám já, stačí jenom stisknout zelené tlačítko, mami."

„To si musím napsat," říká a jde do koupelny.

Tom využije její nepřítomnosti a nechá přístroj pevné linky zmizet nahoře na polici v jeho bývalém dětském pokoji.

„Pojď sem," volá Greta. „Nevím, jak to mám napsat."

Tiše zavře dveře pokoje a jde za matkou, která stojí před stěnou plnou pestrých lístků s poznámkami.

20 HODIN TOM V TELEVIZI.

2015!

JÍST JABLKA! KAŽDÝ DEN JEDNO!!!

VŠECHNO SI NAPSAT!!!

Zadrhne se mu dech.

„Co tak koukáš?" zeptá se ho a vtiskne mu do ruky poznámkový bloček. „Paměť se ve stáří horší. Je dobré všechno si napsat."

Tom ze sebe nevypraví slovo. Jenom klid, myslí si, poznamená kombinaci tlačítek a vrátí matce bloček.

Greta přilepí na volnou dlaždici lístek s poznámkou: MOBIL. DVAKRÁT NEJSPODNĚJŠÍ KNOFLÍK = TOM. „Mám hlad," řekne a zmizí do kuchyně.

Tom ji nechá odejít, strhne ze stěny lístek s poznámkou AUTO, zmačká ho a strčí do kapsy kalhot. O něco později si bere z poličky klíč od bytu, pod nějakou záminkou odjíždí k nejbližší výrobně klíčů a nechá si udělat kopii. Protože v téhle situaci nelze nemít možnost vstoupit do jejího bytu.

V následujících dnech zajíždí Tom k matce denně a obstarává všechno potřebné, aby jí zabránil vyjít ven.

Neodvažuje se domyslet do konce představu, že by s ní něco nebylo v pořádku. A přesto ho pronásleduje dnem i nocí. Nevynechá jedinou příležitost, aby Gretu zapojil do zdánlivě bezvýznamného rozhovoru. Bez ohledu na to, jakou otázku jí položí, odpovídá Greta bez přemýšlení stejně pohotově jako v celém předchozím životě. Dokáže řešit nejobtížnější křížovky, postarat se o sebe i svou domácnost a bez problémů zachází s novým mobilem. DEMENCE? Považuje to za vyloučené.

Naštěstí po první tiskové zprávě nastal klid, proto má Tom na konci týdne pocit, že může povolit otěže. Ale je třeba vyřešit záležitost s autem. Celé sobotní odpoledne přemýšlel, jak na to.

Zmíní se až těsně před odchodem. „Mami, tady je číslo telefonu na centrálu taxislužby a nejbližší stanoviště taxíků." Vtiskne jí do ruky vizitku. „Můžu ti to číslo ještě jednou napsat na lístek."

Gerta hodí kartu za sebe. „Nepotřebuju. Chci svoje auto!" opáčí viditelně naštvaně.

„Nemyslíš, že bys už měla toho řízení auta nechat?"

„Aha, čím dál tím líp. A jak budu nakupovat a tak?"

„No právě taxíkem."

„A kdo to zaplatí? Ty snad?"

„Pro mě za mě, moc rád."

„To je přece pitomost, Tome! Ty rozhazuješ peníze rychleji, než je vyděláš. O svém životě si ještě rozhoduju sama," prohlásí, začne prohledávat hromádku novin na kuchyňském stole a pak energicky zalistuje v *Lékárnickém rozhledu*.

Seber se, nabádá se Tom a naplní varnou konvici vodou. Argumenty nejsou k ničemu. Musím získat čas, aby si na to zvykla. „Jezdi taxíkem, aspoň dokud nebude tvoje auto opravené, ano?“

Greta pevně svírá propisovačku a neodpoví.

Tvrdohlavá, až bůh brání, pomyslí si její syn a chce se mu odejít. Nenávidí to. Jak moc to nenávidí! Zalévá vodou čaj a na světle vidí prach, který tu leží na všem. „Jak často vlastně chodí Helga na úklid?“

Proces uzdravování, čte Greta a vyplní hledané slovo na čtyři písmena. „To je kúra.“ Brání se pohledu na Toma.

On před ni postaví hrnek mátového čaje. „Bylas už vůbec u doktora, mami?“

„Jistě,“ odpoví a píše do čtverečků jedno písmeno za druhým. Doufá, že se syn konečně přestane vyptávat a odejde. Ale on to neudělá.

„No a? Co říká?“

Gretin pohled utkví na nadpisu článku nad křížovkou: *V nedostatečném pití se skrývá vysoké zdravotní riziko.*

„Říkal, že musím víc pít. Jinak všechno v pořádku.“

„Tak dobrá,“ říká Tom a konečně se loučí. Když za ním zapadnou dveře, nechá Greta časopis klesnout, vstane, jde k oknu, dívá se, jak nastupuje do auta a odjíždí.

„Ty o mně nebudeš rozhodovat,“ volá za ním a rozpláče se.

Na obou březích Rýna čeká skoro milion lidí na vrcholnou událost roku: Kolínská světla. V den této největší evropské noci ohňostrojů doprovázených hudbou se každoročně koná letní slavnost stanice FFD. Lepší kulisu si nelze přát.

Na střeše budovy televizního studia přímo u Rýna se griluje, čepuje pivo, žvaní a huláká a čeká na světelnou show. Tom se vynoří až ve chvíli, kdy už slunce dávno zašlo. Nejradši by sem vůbec nechodil, lehl si do postele a prospal osmačtyřicet hodin v kuse. Ale vzchopil se, vždyť je vývěsním štítem televizní stanice.

Tom si umí popovídat s každým, od intendanta až po osvětlovače. Také ví, jak v každém prostředí nenuceně flirtovat, s maskérkou i s manželkou šéfa televize. Jeho dlouholetý pobyt v USA byl pro tyhle hrátky nejlepší školou.

„Tak jak? Všechno v pořádku?" bouchne ho do ramene šéf zpravodajství.

Tom do sebe obrátí první kölschské a zmíní se o sledovanosti. Ale tohle dnes šéfa výjimečně nezajímá.

„To je teda věc, s tou vaší matkou. Staříci, ach jo. Jsem rád, že už to mám za sebou."

To mě těší za tebe, pomyslí si Tom, usměje se mu do obličeje a řekne: „Není to zdaleka tak divoký!" Další pivo.

Přidruží se k nim intendant Gisbert Wehrle včetně manželky, následovaný programovým ředitelem televize, a během pár minut se vzájemně trumfují veselými historkami o vlastních stařících. Tom žasne, že i v tomhle tématu může existovat tak intenzivní soutěživost. Třetí kölschské. Manželka intendanta líčí, že musela svého otce nechat zbavit svéprávnosti, když mu zamotala hlavu ošetřovatelka a on se na ni chystal přepsat veškerý majetek.

„Genitálie jsou rezonanční deskou mozku," přisadí si její muž a směje se Schopenhauerovu výroku, zatímco ostatní nad ním ještě bádají.

Tom do sebe kopne čtvrté pivo a dumá, jak se elegantně vypařit.

V tu chvíli začne programový ředitel televize zeširoka: „Můj otec si dal stejný cíl jako kdysi Billy Wilder – ve sto čtyřech letech a naprosto zdráv být zastřelen manželem, který ho nachytá u své mladé ženy."

„Na vašeho otce!“ Tom si se všemi připije a nenápadně zkoumá situaci. Všude stojí skupinky, v nichž se nahlas a divoce diskutuje. Uprostřed party techniků stojí vedoucí vysílání Lars, jako vždy příliš hlučný, příliš pronikavý, příliš soustředěný na účinek, a hledá oční kontakt s Tomem. Ten se zdvořile usměje a dál se rozhlíží. Kousek stranou sedí Jenny. Sama. Opřela si nohy o zábradlí a dívá se na noční nebe. Když kolem prochází číšník, popadne Tom z jeho tácu dvě sklenice piva a omluví se šéfům.

„Vypadáš tak, jako se já cítím,“ řekne Jenny, podá jí pivo a ťukne si s ní.

„Ach!“ Ona postaví sklenici vedle sebe na stolek.

Tom už lituje, že ji vůbec oslovil, a přemýšlí, jestli může být ještě naštvaná. „Byl to dobrej tejden, teda chci říct, že tvoje práce byla v pohodě.“

Jenny mlčí, dál se dívá do temné noci.

„Co je?“ chce vědět Tom.

„Cože? Co je?“ vyjede na něj. „Nech mě tady v klidu sedět. Zjevně mi není do řeči.“

„Udělal jsem ti něco, Jenny?“

„Tome, akceptuj prostě, že se výjimečně všechno netočí kolem tebe, ano?“

Rána z děla ohlásí ohňostroj a umlčí všechny hovory.

Co je to za hysterickou… Tom je rád, že jejich spolupráce i tenhle večer brzy skončí.

První rakety explodují a sprška rudých jisker ovládne noční nebe nad dómem.

„Sorry,“ řekne Jenny. „To bylo ode mě pitomý. Ale opravdu to nemá nic společnýho s tebou.“

„V pořádku.“

„Jak je tvojí matce?“

„Dobře,“ řekne Tom, dívá se na rakety vystřelované do vzduchu a myslí si: Nemám tušení.

V kolínské čtvrti Porz vytrhne rána z děla Gretu ze spánku. Srdce jí buší až v krku. Zadrží dech, naslouchá. Znovu to bouchá a práská. Čtyřiaosmdesátiletá žena vyskočí z postele, spěchá k oknu a skrz lamely rolety vidí světelné záblesky. Celá se roztřese.

„Je VÁLKA!“

2.

1939–1945

„Je VÁLKA!“ křičel ředitel Schleifer.

Greta Schönaichová, která byla na svých osm let poměrně malá, si stoupla na špičky, aby viděla přes hlavy prvňaček.

Před chvílí ještě seděla ve třídě a psala na břidlicovou tabulku Sütterlinovým písmem *Pátek 1. září 1939*, když se otevřely dveře a chlapec ze šesté třídy oznámil, že se všichni žáci mají na příkaz ředitele okamžitě shromáždit na školním dvoře. A teď stála společně se všemi ostatními dětmi východopruské základní školy v přesném útvaru – chlapci vpravo, dívky vlevo – na dvoře a poslouchala ředitele, který po tom velikém oznámení nyní rozechvělým hlasem pokračoval:

„Děti, dnes se píše historie! Toto je den, na který po celý život nezapomenete. Vůdce vyhlásil, že od 5.45 hodin se opětuje střelba na Polsko. Od nynějška bude bomba odplacena bombou!“

To je ale zvláštní den, pomyslela si Greta a napodobila starší žáky. Stejně jako oni vydávala radostné výkřiky, natáhla pravou paži a volala: „Sieg Heil!“

Nakonec společně se všemi zpívala národní hymnu: „Německo, Německo nadevše, nadevše ve světě… od Mázy k Memelu, od Adiže k Baltu.“

Pak dal ředitel Schleifer na oslavu dne dětem volno.

Greta si hodila na rameno tornu a čile skákala po kočičích hlavách náměstí svého rodného města Preußisch Eylau, protože chtěla být co nejdřív doma, aby rodině sdělila novinky. Zdálky zaslechla dunění, které se rychle blížilo. Zastavila se a viděla, jak k ní v rytmu bubínků po ulici pochoduje oddíl Hitlerovy mládeže s vlajícími prapory s hákovými kříži. Za skupinou nejmladších Pimpfen kráčela její sestra Josefine, které všichni říkali Fine, jako vlajkonoška Svazu dívek, a Gretino srdce bušilo do rytmu. Ještě nekonečně dlouhý rok a půl musí čekat, než ji v deseti letech také přijmou do dívčího svazu. Fine tam byla už dva roky.

Se zdviženou pravicí nechala Greta projít kolonu a přidala se ke zpěvu: „Vlajku vzhůru! Těsně semknuté řady! SA pochoduje klidným, pevným krokem." Potom pokračovala klátivým krokem dál a prozpěvovala si další řádky „Písně Horsta Wessela": „K hákovému kříži se upírá zrak a naděje milionů, nadchází den pro svobodu a chléb."

V Gartenstraße na kraji města, kde stál domek její rodiny, slyšela už zdaleka tlumené *ťuk ťuk* a věděla, že její dědeček pracuje v dílně.

Přeběhla dvůr a nadšeně rozrazila dveře: „Heil Hitler, dědo!" Hlas jí přeskakoval.

„Říká se dobrý den," odpověděl Ludwig Sabronski, který seděl u svého ponku, do prohlubně z bukového dřeva měl zasunutý zprohýbaný měděný kotlík a pravidelnými údery bušil do plechu, otáčel ho dokola a formoval. „Ty nemáš školu?"

„Je válka. Na oslavu radostného dne máme volno!"

„Válka není žádný důvod k radosti, Gretchen," namítl děda mrzutě a prohlížel si kotlík. „Podej mi pilník."

Přisunula stoličku ke zdi, vylezla na ni a natáhla ruku k nástrojům. „Který?"

„Ten druhý."

Greta ráda pozorovala svého dědečka při práci, byl ve svých jedenašedesáti letech nejstarším kotlářem v okolí, a taky mu

pomáhala. Fascinovalo ji, co všechno umí opravit a vykouzlit z nejmenšího zbytku plechu. Protože ve velké válce přišel o nohu a kulhal o berlích, posílal vnučku do sousedství s opravenými konvicemi nebo talíři. A Greta kasírovala peníze, které nutně potřeboval, aby si přilepšil k mizerné penzi.

„Jak může děda říkat, že válka není důvodem k radosti?" zeptala se Greta o něco později babičky Guste, když jí pomáhala škrábat brambory. „Přece jsi mi vyprávěla, že kdyby nebyla válka, nikdy byste se s dědou neseznámili."

„Poznala jsem dědu v lazaretu. A je pravda, že bez jeho válečného zranění bychom se nepotkali. Ale válka přesto není důvodem k radosti, protože lidem působí spoustu utrpení," řekla babička Guste. Ve skutečnosti to nebyla Gretina pravá babička. Auguste Hollochová, které všichni říkali Guste, se narodila v Heidelbergu a byla druhou ženou ovdovělého dědečka, tedy její nevlastní babičkou. Byla o devět let mladší než její muž, pečovala o dům a zahradu a vychovávala Gretu a Fine jako vlastní vnoučata. Dělala to i předtím, než její nevlastní dcera Emma, Gretina matka, našla práci v textilní továrně a zdržovala se doma jenom kvůli jídlu a spaní.

„Přijď, Ježíši, buď naším hostem a požehnej, co jsi nám nadělil," modlil se děda večer, když babička Guste postavila na stůl hrnec horké polévky.

Greta měla sepjaté ruce a tajně pozorovala svou rodinu. Matku Emmu, která vypadala mnohem starší než na svých devětadvacet let a únavou se sotva držela na nohou. Svého otce Ottu Schönaicha, který před dvěma měsíci oslavil jedenatřicáté narozeniny, měl knírek zastřižený do pravého úhlu jako Vůdce a zíral před sebe se založenýma rukama. Fine s dlouhými světlými copy, která ho napodobovala, a nevlastní babičku, která se modlila vedle svého muže.

„Amen!" řekl dědeček, jehož zakroucený knír se při řeči chvěl.

Babička Guste nalévala polévku, nejdřív podala talíř svému muži, pak zeti, který přijížděl domů jen jednou za několik týdnů,

protože pracoval daleko v Říši a stavěl dálnice. Greta jako nejmladší přišla na řadu vždycky až nakonec, ale nevadilo jí to.

Nebylo slyšet nic kromě klapání příborů, otcova mlaskání, skřípání dědových zubů a matčina supění. Nikdo nepromluvil.

„Ach, tuto je ale dobrá núdlpolívka!" protáhla Greta vesele do ticha, aby vylepšila náladu. Imitace babiččina kurfalckého dialektu byla vždycky důvodem k veselí. Dnes se ale nesmál nikdo.

„Pěkně jez, děvče!" Babička Guste ji pohladila po vlasech.

Gretě se ulevilo, když mohla po jídle spolu s Fine odnést skrovný kuchyňský odpad slepicím, husám a oběma prasatům za zeleninovou zahradou a uniknout tak z napjaté atmosféry.

„To je začátek konce!" slyšela rozzlobený dědečkův hlas, když s Fine procházely kolem pootevřeného kuchyňského okna. „Hitler je nebezpečný žvanil."

„Takové řeči si vyprošuju," rozkřikl se na něj její otec.

„Pod mojí střechou mi nebude nikdo nic zakazovat! Basta!"

Je pěkné, že je táta konečně zase jednou doma, ale hrozné je, že se s dědou pořád hádají, pomyslela si Greta a hodila slepicím tenké slupky od brambor. Nikdy neměli na nic stejný názor, bez ohledu na téma.

„Jak si to ti idioti představujou? Jak mám se svou dřevěnou nohou každý den zvládnout pět kilometrů tam a zpátky?" slyšela Greta rozčilený dědův hlas a natahovala uši, aby i zdálky všemu dobře rozuměla.

„Buď tiše, Lude," pokárala ho teď babička Guste. „Ještě nás s tou svojí nevymáchanou pusou dostaneš všechny do neštěstí."

„Co je s dědou?" zeptala se Greta Fine, která taky poslouchala.

„Má nastoupit na nucenou práci ve strojírně, kde se vyrábí munice a příslušenství k tankům," vysvětlovala Fine s dospělým výrazem. „Táta taky neprotestuje, že je i se svými zády použitelný pro válku. Všichni musíme přispět."

„Správně!" řekla Greta, i když nechápala, proč otec a dědeček tak zapáleně debatují. Byla ještě moc mladá a teprve mnohem později pochopila, co za tím bylo. Její děda, sociální demokrat,

který schovával stranickou knížku za krucifixem v kuchyni, shlížel na zetě s opovržením, protože už od roku 1930 podporoval NSDAP. Starší muž mladšímu nikdy neodpustil, že přivedl jeho tehdy šestnáctiletou dceru Emmu do jiného stavu a od té doby se roztahoval v jeho rodině. Kromě toho nechával značnou část své mzdy v nálevnách. V některých měsících tak byly jedinými příjmy rodiny minimální příspěvek za zmrzačení, který Ludwig dostával za svou ztracenou nohu, peníze za jeho kotlářskou práci a Emmin plat.

Po umytí nádobí jela Gretina matka na kole do továrny a vzala Fine kus cesty s sebou na nosiči, aby nemusela jít na schůzku Svazu dívek celou cestu pěšky.

Greta se v ložnici svlékla ze školních šatů, i s punčochami je řádně pověsila přes židli, vklouzla do zašívaných volných kalhot a uvázala si pracovní zástěru. Co znamená „použitelný pro válku"? ptala se sama sebe a zdola zaslechla klátivé *klap klap* dědečkovy dřevěné nohy, jak kráčel přes dvůr do své dílny.

Seběhla ze schodů a našla otce ve světnici u rádia. Velkýma mozolnatýma rukama otáčel kolečkem a hledal stanici. „Tati, co je použi–"

„Ticho!" přerušil ji a oba poslouchali Vůdce: „Kdo bojuje jedem, bude poražen jedovatým plynem."

Gretino srdce se rozbušilo rychleji a stoupla si vedle otce. Usmál se na ni a objal ji kolem ramen.

„Kdo se sám vzdálí od pravidel humánního vedení války," pokračoval Adolf Hitler, „nemůže od nás čekat nic jiného, než že uděláme stejný krok. Povedu tento boj, lhostejno proti komu, tak dlouho, dokud nebude zajištěna bezpečnost Říše a její práva."

Přesně! pomyslela si Greta a cítila se v objetí svého téměř dvoumetrového otce v naprostém bezpečí.

„Kde jsi, děvče?" zavolala babička, strčila hlavu do dveří a udělala naprosto srozumitelné gesto.

Na bramborovém poli vedle slepičí kůlny zaryla babička Guste kolmo do země vidle a potom jimi jako pákou vyhrabávala

brambory. Na rozdíl od jindy si při práci nezpívala. Greta šla za ní se dvěma proutěnými košíky, sbírala brambory, třídila je podle velikosti a myslela na slova Vůdce: *Lhostejno proti komu, tak dlouho, dokud nebude zajištěna bezpečnost Říše a její práva.* Prohlížela si vážnou tvář babičky Guste a neodvažovala se zeptat, co znamená, že její táta je použitelný pro válku.

Večer ležela Greta v posteli, o kterou se dělila se sestrou. Fine už spala, poznala to podle jejího pravidelného dechu, ale sama byla ještě pořád vzhůru. Když zavrzaly schody, dělala, že spí. Za závěsem, který rozděloval pokoj, se do manželské postele uložili rodiče a začali si šeptat. Greta natahovala uši. Věděla, že není slušné poslouchat, ale čím tišeji mluvili, tím byla zvědavější.

„A když se vrátíš jako mrzák, jako můj otec?" šeptala matka.

„Všichni musíme přispět svým dílem!"

„Všichni musíme přispět svým dílem," řekla i Fine příští ráno, když zaplétala Gretě dlouhé vlasy do copů, a vyprávěla o tom, že bude v kruhu dívek psát dopisy vojákům na frontě.

Greta by také ráda přispěla k válečné službě, ale ještě ji považovali za příliš mladou. Dost stará byla ale na to, aby v šest hodin večer pochodovala pět kilometrů k továrně na munici a vyzvedla invalidního dědečka, kterého tam babička Guste ráno dopravila na dvoukolovém vozíku. Greta ho musela po hrbolatých kočičích hlavách táhnout domů. Den za dnem. Týden po týdnu. Děda Ludwig často vyčerpáním usnul a Greta měla při každém kroku pocit, že vozík je na nekonečné Landsberger Straße stále těžší.

Každou druhou sobotu přivážela dědečka babička Guste, aby Greta měla čas běžet na nádraží. Tam vzrušeně čekala na svého otce, který se v kasárnách v Königsbergu připravoval na válečnou službu. Ve chvíli, kdy ještě dlouho před příjezdem vlaku zahlédla kouř lokomotivy, se jí rozbušilo srdce a nemohla se dočkat, až táta vystoupí a sevře ji v náručí.

Sedmého března, v den Gretiných devátých narozenin, byl její otec na manévrech. O deset dní později ale překvapil rodinu nečekanou návštěvou a jí přivezl dárek. Greta opatrně rozbalovala překvapení zabalené do šedého papíru a samým úžasem zapomněla zavřít pusu.

„Líbí se ti?"

„Ano," vydechla okouzleně a opatrně otáčela v rukou tenkostěnným ozdobným šálkem se zlatým proužkem, až mezi růžovými úponky spatřila podobiznu Vůdce. „To je nejkrásnější dárek, jaký jsem kdy dostala. Děkuju, tati!"

Počátkem května otec napsal, že přijede už příští čtvrtek. Greta pro něj natrhala konvalinky a stála u první koleje hodinu předtím, než vlak konečně přijel. Brzdy skřípěly a z komína se syčením unikal dým. Greta natahovala krk a okamžitě mezi cestujícími poznala svého otce, protože všechny převyšoval.

„Tati!" vykřikla, zdálky mu zamávala a rozběhla se mu vstříc.

„Tvoje slečna dcera, Otto?" zeptal se cizí voják, který vystoupil s ním.

„Ano, moje Gretchen!" řekl její otec pyšně, vzal si od ní voňavou kytičku na uvítanou, podal jí druhou ruku a šel s ní domů. Když tam došli, oznámil, že dostal povolávací rozkaz.

„Sroluj si podkolenky, nebude vidět, jak jsou už zase špinavé," poradila Gretě matka příští den, když se všichni shromáždili před domem kvůli fotografii, plivla do kapesníku a setřela špínu z kolen své nejmladší.

Greta i Emma měly na sobě své nejlepší šaty, Fine si oblékla uniformu Svazu německých dívek, která se skládala z černé sukně a bílé blůzy se srolovaným šátkem, jejž vpředu pod límcem držel proplétaný uzel.

Táta se hrdě usmíval, když stál v nové uniformě wehrmachtu před domem se svými ženuškami, jak jim láskyplně říkal.

„Pozor, vyletí ptáček," řekla babička Guste a stiskla spoušť fotoaparátu.

Zarámovaná fotografie vojína Otto Schönaicha byla vystavena na příborníku v obýváku. Otto si rodinné foto uložil do vojenské knížky, kterou neustále nosil v náprsní kapse. Potom se rozloučil s babičkou Guste a s dědou, a Greta si všimla, že ti dva se dnes mimořádně nehádali, dokonce spolu na druhém konci dvora mluvili téměř spiklenecky. Neslyšela o čem. Když přišla blíž, pochytila poslední slova.

„Hlavní je, aby ses vrátil zdravý, Otto," řekl děda.

„Kopřivu mráz nespálí," odpověděl její otec.

Přesně! pomyslela si Greta, která ho pak společně s Fine a matkou doprovodila na nádraží. Byla přinejmenším stejně pyšná jako její otec, který teď směl bojovat za Vůdce, lid a vlast.

Odjel vlakem na Západ a psal domů téměř denně. Nejdřív z Belgie, kde viděl válkou zničené obce a kde proti němu přicházel nekončící proud uprchlíků. *Sieg Heil.*

20. června 1940 hlásil z Paříže: *Moje milé ženušky, dnes váš táta v časných ranních hodinách jako německý voják pochodoval hlavním městem Francie.*

Vždycky když jim matka předčítala otcovy dopisy, seděly Greta a Fine u kuchyňského stolu a visely jí na rtech.

Neumíte si představit, jak lahodně chutnají máslové rohlíčky z listového těsta a jak elegantní jsou Francouzky. Všechny mají červeně namalovaná ústa a napudrované tváře. Dokonce i ty staré, které pak vypadají jako mumie.

Greta se svíjela smíchy, špulila pusinku a protahovala obličej, aby vypadala francouzsky elegantně nebo jako mumie, takže neslyšela, že Emma čte tišeji o tom, kdo z jeho kamarádů padl.

Tolik po vás toužím. Brzy, až bude po válce, si společně zajedeme do tohoto světového města.

Greta otci s číslem polní pošty 32566 horlivě odepisovala. Nejdřív to bylo *Milý otče*, později *Můj milý tatínku*, a když jí jednou odpověděl, že ji miluje, zahajovala své dopisy pokaždé *Můj nejmilovanější tatínečku*.

Společně s kamarádkami hledala Greta na mapě ve třídě místa se záhadně znějícími jmény, o nichž jim psali jejich otcové.

„Paříž je nejkrásnější město na světě," říkala Greta.

„Ale Bialystock je mnohem větší, psal můj táta," tvrdila její spolužačka Elke. „Mají tam opravdový palác."

„A můj táta je u velkého moře. Jsou tam lodě, které jsou větší než zámecký kostel v Königsbergu," triumfovala zrzavá Gisela.

Greta neměla ponětí, jak velký je zámecký kostel, protože v pětatřicet kilometrů vzdáleném Königsbergu ještě nikdy nebyla. Právě dumala, čím by ty dvě mohla překonat, když vešel učitel a oznámil, že zimní prázdniny začínají už zítra, na svatého Mikuláše, protože škola musí šetřit s otopem.

Ledový vítr z východu před sebou hnal sníh. Na ulici nebyl nikdo, kdo bezpodmínečně nemusel, ale Greta statečně vozila svého dědečka i v ranní tmě do továrny na munici a večer ho zase přivážela domů. Teď ale na saních. Byla ráda, že děda směl den po čtvrtém adventu zůstat doma, protože venku zuřila sněhová bouře.

Uprostřed noci, když všichni spali, se ozvalo hlasité zabušení na dveře. Greta a Fine dýchaly na ledové květy, které potáhly okna tajuplnou vrstvou, a vyhlížely ven malými otvory, které jim odhalil teplý dech. Dole před dveřmi stál cizinec s hustým plnovousem. Polekaly se a poznaly ho až ve chvíli, kdy zvedl oči a zavolal jejich jména.

„Táta je tady!" vykřikla Greta, bosá seběhla ještě před Fine a matkou dolů po ledových schodech a roztřesenou rukou otočila klíčem v zámku.

„Tati!" vykřikla, objala ho a samou radostí ani necítila zimu.

„Otto?" pronesla její matka nevěřícně, vtáhla ho do domu a zasypala ho polibky. Tohle Greta ještě nikdy neviděla. Cítila červeň ve tváři a vrhla na Fine rozpačitý pohled.

„Pojď, dej mi to zavazadlo, Ottoche," řekla její matka a odebrala mu velký putovní batoh.

Otec jí nebránil, stál jako vrostlý do podlahy v chodbě a rozhlížel se.

„Děvčata moje," řekl po chvíli a přitiskl je k sobě. Greta cítila jeho bezvládnou ruku.

Babička Guste a děda vyšli ze své ložnice.

„Přilož na oheň, Fine," řekla babička a pomohla promrzlému otci ze šatů a bot.

„Teď potřebujeme horkou vodu."

Greta stála jako přikovaná a přihlížela, jak babička Guste stahuje z otcových nohou zplstnatělé ponožky, a cítila hnilobný pach. Prsty a bříška měl poseté hnisavými vředy. Její matka si přitiskla obě ruce na ústa a odvrátila se. Greta viděla, že pláče.

„Máš bolesti, Otto?" zeptala se tiše babička Guste, která byla v poslední válce zdravotní sestra.

Unaveně zavrtěl hlavou.

Babička nalila do umyvadla vlažnou vodu, rozpustila v ní jádrové mýdlo a umyla mu nohy.

Gretu bolelo, když otce takhle viděla. Došla k němu, pohladila ho po vlasech a vtiskla mu polibek na tvář. „Povídej mi o Paříži, tati," řekla, aby ho rozptýlila.

Ale neodpověděl jí. Usnul vsedě u kuchyňského stolu.

Babička Guste poslala obě děvčata pohybem hlavy zpátky do postele.

Otto spal dva dny a dvě noci. Všichni se plížili domem po špičkách a šeptali, aby ho nevzbudili.

Spal ještě 24. prosince, kdy Greta s babičkou Guste pokud možno co nejtišeji zdobily jedličku marcipánovými srdci a čokoládovými figurkami. Fine přišla ze schůzky Svazu dívek a vybalila, co vzniklo speciálně pro letošní Vánoce, totiž stříbrné koule s nápisem *Sieg Heil* a červené s lesklým bílým kruhem, v němž trůnil hákový kříž.

„Ach, ty jsou krásné," zašeptala Greta a byla pyšná, že může koule podávat Fine, aby je pověsila.

V tu chvíli vešel do pokoje děda. „To už vám opravdu není nic svatý?“ zahromoval, ale babička Guste ho odtáhla stranou a tiše ho zapřísahala: „Nech toho, Lude. Prosím tě! Kvůli klidu v rodině.“

Greta vrhla na Fine spiklenecký pohled a podávala jí poslední červenou kouli, když zaslechla, že otec jde po schodech dolů. Nechala všeho, šla za ním do kuchyně a přihlížela, jak si holí hustý plnovous, až na moderní obdélníček nad horním rtem. Nejkrásnějším dárkem pro ni bylo, že to v domě znovu zavonělo pro něj typickým kafrovým olejem.

Rodina toho večera nešla jako jindy na bohoslužbu, ale poslouchala první vánoční vysílání Velkoněmeckého rozhlasu z Berlína. Svíčky na stromě hořely, rozhlasový přijímač se posunul doprostřed a všichni napjatě nastražili uši, když ráčkující hlasatel spustil:

„Devadesát milionů slaví společně. Čtyřicet mikrofonů spojuje frontu a vlast. Snad ještě nikdy jsme s větší radostí a hrdostí nezapínali své mikrofony než dnes, na Štědrý večer roku 1940.“

Jeden voják z pobřeží Lamanšského kanálu zdravil svou rodinu a příbuzné kamarádů. Jiný přál všechno nejlepší z východní fronty rodičům v župě Westmark.

Greta viděla, jak její táta bojuje se slzami, usadila se mu na klín a objala ho kolem krku. Nechtěla, aby byl smutný.

Po písni „Vlasti, tvé hvězdy“ promlouvala nějaká matka ke svému synovi, který byl parašutista a o němž nikdo nevěděl, kde se momentálně nachází. Pevným hlasem ho zdravila od otce a sedmi sourozenců, přála mu zdraví a štěstí a vyprávěla mu, že jí byl v neděli propůjčen čestný zlatý kříž německé matky. Greta viděla, jak se babička Guste zadívala na její matku a skoro neznatelně zavrtěla hlavou. Vzpomněla si na jejich spor, ve kterém šlo o to, že ženy, jejichž děti se narodily s prokazatelně německou a nordickou krví, dostávaly řády. Za čtyři děti bronzový, od šesti stříbrný a od osmého dítěte ve zlatě. „To je králičí řád,“ zlobila se tenkrát babička Guste a Greta nechápala, co tím chtěla říct.